

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

У статті показані положення щодо вивчення психолого-педагогічних основ підготовки розумово відсталих дітей до навчання у школі, зокрема звертається увага на теоретичні та методологічні питання цієї проблеми.

Ключові слова: розумово відсталі діти, підготовка до школи, навчання, психологічні основи, педагогічні основи.

В статье поданы положения с проблемы изучения психолого-педагогических основ подготовки умственно отсталых детей к обучению в школе, а также обращается внимание на теоретические и методологические вопросы этой проблемы.

Ключевые слова: умственно отсталые дети, подготовка к школе, обучение, психологическая основа, педагогическая основа.

Удосконалення психолого-педагогічного забезпечення розвитку передумов навчальної діяльності розумово відсталих дошкільників необхідно за умови нового ставлення до системи дошкільного вихованням (спеціального, інклюзивного та інтегрованого). Від цього залежить, передусім, ефективність та результативність підготовки даної категорії дітей до навчання у різних типах спеціальних шкіл, реабілітаційних центрах, інтегрованих та інклюзивних класах при загальноосвітніх школах; соціальна адаптація їх до умов даного процесу, інтеграції в середовище нормально розвинених дітей.

Зазначимо і на тому, що психолого-педагогічні умови спрямованості навчально-виховної та корекційної роботи при підготовці розумово відсталих дітей до навчання у школі у сучасній дошкільній корекційної педагогіці розроблені ще недостатньо, не системно, не повно, не узагальнено, а саме накопичений за відповідний період науково-теоретичний та практичний матеріал потребує аналізу, узагальнення і систематизації з метою вироблення психолого-педагогічної концепції навчально-виховної та корекційної роботи з розумово відсталими дошкільниками, з'ясуванні її основних положень та напрямків.

У процесі дошкільного виховання, зокрема підготовки розумово відсталих дітей до навчання у школі провідним у всіх видах діяльності

виступає розумовий розвиток, який покладається в основу усіх напрямків виховання (змістовність знань, їх емоційність та практичне втілення), при формуванні усіх видів діяльності не лише старших дошкільників, але й молодших, це повинно проходити концентрично і доповнюючи кожний рік, зокрема від: предметно-практичної, ігрової, образотворчої, самообслуговуючої та суспільнокорисної діяльності, а також при розвитку розумових здібностей під час навчальних занять (ознайомлення з довкіллям, розвиток математичних уявлень, розвиток мовлення тощо). Звернемо і увагу на те, що саме порушення інтелектуальної діяльності потребує особливої організації психолого-педагогічної роботи з розумово відсталими дітьми щодо переходу їх на новий вид діяльності. Саме тому ми пропонуємо увесь навчально-виховний та корекційний процес у спеціальному дошкільному закладі спрямовувати уже з молодших груп на підготовку розумово відсталих дітей до навчальної діяльності, проходячи повноцінно, не пропускаючи, за допомогою дорослого, усі види діяльності дошкільника.

Ми розглядаємо психолого-педагогічні основи підготовки розумово відсталих дітей до навчання у школі саме тому, що при аналізі теоретичних положень, практичного досвіду, програмованого забезпечення ми не бачимо базового основного показника та системи цієї роботи, розвиток не окремих видів діяльності чи особистісних якостей у процесі різних напрямків виховання (моральних - доброта, фізичних - витривалість, розумових цілеспрямованість, тощо), а цілісний розвиток, соціалізацію, адаптацію особистості цих дітей.

Так, головним щодо підготовки розумово відсталих дітей до навчання у школі є чітко розроблена програма, яка повинна врахувати індивідуальні, вікові, психофізіологічні особливості кожної дитини, ця система повинна бути рухомою, змінною та індивідуально спрямованою. З цього приводу О. Хохліна зазначає на тому, що система та закономірності впровадження напрямків даного процесу є психологічною основою дослідження педагогічних основ, а саме спеціальної організації педагогічного процесу (сутності, змісту, педагогічних методик, організаційних у школі).

Вивчення психологічного змісту предмета підготовки дітей з розумовою відсталістю до школи потребує, насамперед, з'ясування теоретичних та практичних основ сутності, змісту, структурних компонентів та напрямків даного виду роботи і, передусім, порівняння їх із дослідженнями щодо підготовки нормально розвинених дошкільників до навчальної діяльності.

Теоретичний аналіз закордонної та вітчизняної спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми підготовки дітей різних нозологій до навчання у школі показав, що дослідники працювали у

двох напрямках - психологічному та педагогічному - вивченні основ даної проблеми, зокрема за наступними положеннями:

1. Сутність проблеми психологічної діагностики при вивченні рівня можливостей пізнавальної діяльності та при організації підготовки дітей з психофізичними порушеннями до навчання у школі:

- раннє психологічне виявлення недоліків у розвитку дитини, та корекційно-педагогічна з ними (Д. Менделєєв, М. Пірогов, П. Блонський, Е. Баєнська, Є. Леонгард, Т. Пелимська, Ю. Разенкова, Е. Стребелева, Н. Шматко);

- залежність психологічної діагностики дошкільників від відповідних соціальних аспектів (І. Дубровіна, А. Андрєєва, Т. Вохняніна);

- проведення обстеження дітей та вироблення рекомендацій щодо корекції відхилень у їх розвитку (А. Андрєєва, І. Дубров, В. Дубровіна, Т. Вохняніна, Д. Єльконін, М. Шеремет);

- психодіагностичне вивчення дітей з порушеннями психофізичного розвитку, характеристика методичного забезпечення (А. Віпії, А. Геззел, І. Ермакова, О. Данилінко, А. Григорьєва, Т. Доронова, В. Завіна, Т. Комарова, Т. Комарова, Є. Мейман, Л. Цеханська, М. Шеремет, Й. Шванцар, Д. Єльконін), яке ґрунтується на використанні критеріально-діагностичних методик, які спрямовані на визначення рівня психічного розвитку та діагностики рівня оволодіння деякими елементами передумов навчальної діяльності кожної дитини; діагностична діяльність, як першочерговий етап вивчення дітей у роботі психолого-медико-педагогічної консультації та комісії, центрів ранньої психологічної корекції та реабілітації, під час адаптаційного періоду дітей у інтегрованих групах дошкільного закладу, спеціальних дошкільних групах реабілітаційних центрів, спеціальних дошкільних закладах Н. Борякова, А. Венгер, Г. Жаренкова, Т. Ілляшенко, Г. Капустін, О. Лурія, В. Лубовський, Е. Мастюкова, Н. Ципіна, Е. Слеповіч, О. Смірнова, Н. Стадненко, У. Ульєнкова, Н. Ципіна, С. Шевченко;

- методики загальної діагностики дітей до навчання у школі (А. Віпії, А. Геззел, Й. Шванцар), діагностики рівня розумового розвитку дітей старшого дошкільного віку (А. Біне, Л. Борщевська, Д. Векслер, А. Венгер, Е. Екжакова, Т. Ілляшенко, А. Обухівська, Н. Стадненко, Е. Стребелева, У. Ульєнкова), діагностики психологічної готовності до навчання у школі розумово відсталих дошкільників (А. Катаєва, Н. Менчинська, Е. Стребелева).

2. Загальні питання розвитку психічних процесів у дітей з порушеннями психофізичного розвитку та різних видів діяльності у дошкільному віці, їх вплив на підготовку різних категорій дітей до навчання у школі, зокрема:

- основні положення спеціальної дошкільної психології (розумово відсталих та дітей із затримкою психічного розвитку – А. Анохін, Г. Вигодська, Т. Ілляшенко, А. Катаєва, В. Лубовський, В. Лебединський, Н. Стадненко, Е. Стребелева, У. Ульяновка, Ж. Шиф; дітей з порушеннями аналізаторних систем – Р. Боскіс, Л. Вавіна, Т. Дегтяренко, Е. Кудрявцева, Т. Обухова, Т. Розанова, І. Солов'єв, М. Шеремет);

- характеристика специфіки вияву розвитку психіки і особистості при різних видах психічного дизонтогенезу, які впливають на рівень підготовки дітей до навчальної діяльності (В. Синьов, Є. Синьова, В. Тарасун, М. Шеремет, О. Хохліна, Т. Дегтяренко, Л. Вавіна);

- особливості психофізичного та особистісного розвитку (Г. Вигодська, О. Венгер, А. Гольдберг, С. Зиков, М. Земцова, В. Золотоверх, Є. Леонгард, Г. Михайлова, Н. Морозова, Н. Уманська) та характеристика порушень у розвитку психічних процесів у розумово відсталих дошкільників, зокрема: порушення сенсорики (О. Дячкова, А. Гольдберг), емоційно-вольової сфери, абстрагуючого та узагальнюючого мислення (Л. Виготський, К. Левіна, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, В. Синьов), недоліки, своєрідність та обмеженість спостереження, уваги, довільної пам'яті, відчуття, сприймання, психомоторики, уявлень (А. Венгер, К. Вересотська, Е. Екжанова, Є. Евлахова, М. Нудельман, М. Певзнер, В. Петрова, С. Рубінштейн, І. Солов'єв, Е. Стребелева), порушення та стереотипність моторики та праксису, диференціації рухів (Р. Бабенкова, В. Бондар, Н. Вайзман, М. Дюбост, А. Ільченко, К. Колер, К. Лебединська, Я. Невєровіч, М. Певзнер), недорозвиток особистості (М. Певзнер, К. Лебединська, Г. Трошин, Т. Яскульська), інтелектуальна неповноцінність, порушення сенсомоторних механізмів (Ф. Новік, Н. Кузьміна, О. Грабаров), просторової орієнтації (В. Бондар, А. Ільченко, М. Кольцова, Н. Соколова, Г. Цикото), мовлення: спілкування, комунікативних контактів (Л. Виготський, О. Леонт'єв, М. Лісіна, Г. Дульнев, В. Синьов);

- розвиток, становлення та характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку (П. Гальперін, Т. Репіна, Л. Славіна, М. Шеремет, Д. Єльконін), основи яких покладаються у розвиток навчальної діяльності, зокрема: продуктивних видів діяльності: образотворчої, конструювальної (О. Гаврілушкіна, Т. Комарова, Н. Сакуліна); трудової діяльності (Л. Виготський, С. Мирський, Г. Дульнев, В. Синьов, В. Бондар, О. Хохліна, Т. Дегтяренко, Л. Вавіна, А. Ільченко); передумов розвитку навчальної діяльності та позитивного ставлення до неї (Н. Морозова, Н. Соколова);

3. Основні теоретичні та практичні положення психолого-педагогічної характеристики різних напрямків підготовки дошкільників до навчання у школі:

- характеристика змісту поняття "психологічна зрілість", "шкільна зрілість" та "психологічна готовність" різних категорій дітей до навчання у школі (дітей з порушеннями слуху - Н. Белова, Б. Корсунська, Є. Леонгард, Л. Носкова, Е. Речицька, Е. Пархаліна), напрямків, змістових характеристик готовності (розумова чи пізнавальна готовність дітей (з порушеннями психофізичного розвитку – Л. Виготський, Н. Салміна, зокрема: з порушенням слуху – Л. Тигранова, М. Шеремет, з розумовою відсталістю - І. Єременко, В. Турчинська, Н. Менчинська; мотиваційна – особистісна та комунікативна готовність дітей (з порушеннями слуху – К. Коровін, М. Шеремет);

- дослідження поняття "готовність до шкільного навчання" дошкільників (з порушеннями слуху – Л. Головчич, М. Шеремет); умови підготовки дітей до навчання у школі (Т. Єгорова, А. Цимбалюк, М. Шеремет); педагогічна готовність дошкільників з порушеннями психофізичного розвитку (В. Золотоверх Л. Борщевська, І. Ермакова, О. Даниленко, Т. Марчук, І. Моргуліс, А. Обухівська, М. Савченко, Т. Свиридчук, Л. Ступнікова, Л. Фомічова, Г. Чефранова, І. Чигринова, С. Шевченко та інш.);

- умови, причини та фактори зниження фізіологічної та психолого-педагогічної готовності дітей до навчання у школі (дітей із затримкою психічного розвитку та педагогічною занедбаністю – Т. Власова, М. Певзнер, О. Леонтьєв, М. Лісіна, М. Борякова, С. Шевченко; розумово відсталих дітей – Б. Меннєль, Ж. Філіп, Г. Поль-Бонкур, Л. Виготський; дітей з порушеннями слуху – М. Шеремет);

- розробка розвиваючих програм та використання різних діагностичних методів при підготовці дітей з порушеннями психофізичного розвитку до навчання у школі (Т. Власова, Л. Венгер, Е. Проскурова);

- програма, система, зміст, напрямки, завдання, педагогічне забезпечення навчання та виховання дітей (з порушенням слуху – Р. Боскіс, Н. Морозова, А. Басова, Л. Головчич, Е. Рау, А. Венгер, Г. Вигодська, Є. Леонгард, Б. Корсунською; з порушеннями зору – М. Земцова, Л. Солнцева, А. Літвак, В. Феоктістова, Т. Дегтяренко, Т. Вавіна; з розладами мовлення - Р. Левіна, М. Кольцова, Е. Кузнічова, Н. Пелимська, Н. Чевельова, Н. Шматко; із затримкою психічного розвитку – Т. Власова, У. Ульяновка, С. Шевченко; розумово відсталих дітей - М. Блюміною, М. Певзнер, Н. Морозова, Г. Вигодська, А. Катаєва, Е. Стребелева; з порушеннями опорно-рухового апарату –

Р. Бабенкова, Е. Мастюкова, К. Семенова; з комплексними порушеннями – А. Мещерякова, В. Чулкова);

3. Теоретико-практичні аспекти загальних досліджень у галузі спеціальної дошкільної педагогіки та її історії, розділами яких виступає підготовка дітей до навчання у школі (В. Золотоверх, А. Катаєва, С. Миронова, Л. Носкова, Л. Плаксина, Е. Стребельова, У. Ульяновка), а саме:

- раннє корекційно-педагогічне втручання (Л. Занков, М. Земцова) та вплив раннього розвитку інтелектуального компоненту на подальше навчання розумово відсталих дітей у школі (А. Венгер, Г. Вигодська, Е. Екжакова, І. Еременко, А. Катаєва, Є. Леонгард, Н. Мерсіянова, В. Петрова, М. Синьов, Е. Стребелева);

- історичні положення спеціального дошкільного виховання, при характеристиці яких дослідники показали необхідність усіх напрямків виховання при підготовці дошкільників до нового виду діяльності (історія дошкільної олігофренопедагогіки - Х. Замських, В. Золотоверх);

- використання індивідуального та диференційованого підходу до навчально-виховної роботи у дошкільному закладі, який допомагає розвинути у дошкільників навички подальшої навчальної діяльності (Л. Славина, В. Лубовський);

- програмне забезпечення навчально-виховного процесу у спеціальних дошкільних закладах , методичні рекомендації з різних напрямків підготовки дошкільників із затримкою психічного розвитку (Н. Борякова, І. Волкова, І. Ермакова, О. Даниленко, Г. Капустіна, Р. Тригер, С. Шевченко), порушенням слуху (Р. Боскіс, А. Гозова, С. Зиков, Н. Морева, Т. Обухова, Т. Розанова, І. Солов'єв, М. Шеремет, Н. Яшкова), розумово відсталих дітей (А. Катаєва, Т. Власова, Г. Вигодська, Е. Стребелева, Ж. Шиф), дітей з порушенням зору (Е. Кудрявцева, Т. Розанова, І. Солов'єв);

- програми корекційно-розвиваючого виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку (В. Бабошко, Т. Білоус, О. Білоус, А. Венгер, О. Дзядок , Е. Екжанова, О. Кучерук, А. Обухівська, Е. Стребелева, Б.Сермеєв, Л. Чумак, Д. Шульженко, К. Щербакова), у яких хоча і розглядаються навчально-педагогічні напрямки підготовки дітей до навчання у школі у процесі включення у різні види діяльності за допомогою навчально-виховних занять, але не звертається увага саме на корекцію інтелектуальних порушень у процесі провідного виду діяльності дошкільників – гри, яка є передумовою та основою усіх напрямків впливу;

- підготовка спеціалістів до у школі роботи з розумово відсталими дітьми та структура професійної діяльності колекційного педагога дошкільних закладів, без чого не можлива виробка чіткої лінії роботи з

розумово відсталими дітьми у напрямку їх підготовки до навчання (І. Харламов, С. Миронова).

Е. Сребелева, А. Катаєва вказують на те, що повинно бути чітке розмежування діяльності усього персоналу дитячого садочку, які виконують одну спільну роботу, за однаковими вимогами, яка торкається – підготовки розумово відсталих дошкільників до навчання у школі за допомогою розвитку перш за все змістовної основи навчальної діяльності (знань з різних навчальних та виховних напрямків), способів її виконання, без якої неможливий подальший всебічний розвиток дитини. З цього приводу В. Синьов зазначав, що треба формувати першочергово "інструментальну сторону розумової діяльності", без якої не можливо розвинути нічого у дитини, ні особистісні якості, ні позитивне ставлення до даного виду діяльності, ні пізнавальні інтереси до усіх видів діяльності, форми співпраці з дітьми, дорослими, батьками, а також надати самостійності у будь-чому.

Дослідники (Т. Головіна, М. Гнезділов, Н. Долгобородова, А. Капустін, О. Ковальов, М. Лялін, В. Петрова, І. Пік, І. Фінкельштейн, Ж. Шиф) вважають, що змістовними основами правильного впровадження різних напрямків корекційної роботи у допоміжній школі виступає відповідна підготовка розумово відсталих дошкільників до навчання у школі. Фізіологічно, психолого-педагогічно та соціально підготувати дошкільників до переходу до нового виду діяльності школярів – навчальної, передумови якої закладаються у дошкільному віці виступає правильна організація, розробка відповідних напрямків, принципів та змісту корекційно-розвивальної роботи з дошкільниками з порушеннями психофізичного розвитку (Н. Борякова, Т. Власова, Л. Вавіна, Т. Дегтяренко, І. Єременко, Л. Занков, Б. Коваленко, О. Литвак, Д. Маллаєв, Г. Мерсіянова, І. Моргуліс, М. Певзнер, В. Петрова, Л. Плаксіна, Л. Рудакова, В. Синьов, Л. Сонцева, В. Тарасун, Б. Тупоногова, У. Ульяновка, В. Феоктістова).

На думку Л. Виготського, В. Синьова, О. Хохліної, М. Шеремет в основу системи психолого-педагогічного розвитку дитини покладається рівень розумового розвитку дитини. Отже, ми повинні відповісти на запитання: Як можливо поєднати усі напрямки роботи спеціального дошкільного закладу в одну цілеспрямовану систему індивідуального розвитку особистості розумово відсталі дитини, що дасть нам змогу надалі підготувати її до навчання у школі, адаптувати та соціалізувати до середовища нормально розвинутих дітей. Для цього ми повинні встановити психологічні та педагогічні основи, умови та забезпечення процесу підготовки розумово відсталі дітей до навчання у школі на усіх роках виховання у спеціальному дитячому садочку, інтегрованих та інклюзивних групах при загальноосвітніх дошкільних закладах, під час

розвитку усіх видів дитячої діяльності, особливо провідної, предметно-практичної (1-3роки), ігрової (4-6років), а також за допомогою всебічного розвитку особистісних орієнтованих характеристик, що можливо лише за умови розвитку відповідних психічних процесів у дитини.

Отже, психологічною основою повинно виступати – вивчення гри дітей у процесі спостереження, самостійної та колективної діяльності, під час індивідуальних та групових занять вихователя, дефектолога, логопеда, під час прогулянок, виховних заходів, в сім'ї, тощо; з'ясування рівня сформованості усіх психічних процесів (сприймання, пам'яті, увага, тощо), які є основою для розвитку мислення; аналіз взаємозалежності розвитку усіх вищих психічних функцій у процесі розумового розвитку; дослідження психічного розвитку, який дає можливість не лише прослідкувати перехід від предметно-практичної, обслуговуючої до ігрової, а далі продуктивних видів діяльності, суспільно-корисної, трудової, ази яких покладаються в основу навчальної.

Щодо педагогічної основи, то вона повинна включати комплексну взаємопов'язану діяльність усіх працівників за допомогою різних форм, методів, прийомів, засобів педагогічного впливу, а саме розвиток особистості під час режимних моментів, навчальних та виховних занять, заходів, у різних видах діяльності, поза дитячим садком (Т. Дегтяренко, Л. Вавіна). Саме тому метою особистісно-орієнтованого виховання та навчання дошкільників є процес психолого-педагогічної допомоги дітям у становленні їх суб'єктності, культурної ідентифікації, соціалізації, у життєвому самовизначенні. При цьому педагогічна корекція проходить під час навчально-виховного впливу (при ознайомленні з довкіллям, при формуванні математичних уявлень, мовлення; при у розумовому, моральному, естетичному, фізичному та ін.).

У зв'язку із цим зміна пріоритетів у системі загального та спеціального дошкільного виховання потребує з'ясування психолого-педагогічних умов підготовки та впровадження до інтеграції та інклюзії у загальний виховний простір розумово відсталих дітей легкого ступеня, їх соціальну адаптацію до відповідної групи нормально розвинених однолітків. Ці положення зумовлюють не лише суттєве оновлення виховних технологій та систем, як психологічного, так і педагогічного вивчення та корекції недоліків психофізичного розвитку дітей, але й, за висловами науковців (В. Бондаря, В. Синьова, Л. Вавіної, Т. Дегтяренко, В. Засенко, А. Колупаєвої та ін.), сприяють зміні стереотипів дошкільної освіти дітей, як з нормальним розвитком, так і з розумовою відсталістю, правильної організації, підготовки, впровадження психолого-педагогічного супроводу даної категорії дітей у виховному

процесі, підготовки спеціалістів до роботи із ними, а також диференційованому та індивідуальному оновленні напрямків, змісту, системи, форм, методів та засобів роботи з різними нозологіями дітей (від норми до патології) усього персоналу дошкільного закладу (корекційних педагогів, педагогів, психологів, медичних працівників, обслуговуючого персоналу тощо), їх взаємної співпраці та взаємодії.

Впровадження нових форм організації роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, а саме відкриття груп інтеграції та інклюзії (Л. Венгер, М. Борякова, Е. Екжакова, Е. Стребелева та ін.), дає можливість змінити пріоритети підготовки відповідної категорії дітей до навчання у школі, зокрема розвинути у дошкільному віці передумови навчальної діяльності основами яких є відповідний рівень інтелектуального розвитку, особливо гостро ця проблема торкається дітей з розумовою відсталістю у яких первинним порушенням виступає порушення пізнавальної діяльності, активності, низький рівень розумової праці (Л. Виготський), що заважає не лише правильно їх підготувати до переходу на навчальну діяльність, але й соціально адаптувати до нових умов діяльності, розвинути відповідну мотивацію та позитивне емоційне ставлення до шкільного навчання.

Вивчення вище вказаних нормативно-правових документів, методологічних та теоретико-практичних досліджень у галузі медицини, загальної та спеціальної психології і педагогіки показало, що хоча й існують: нормативно-правова база, яка гарантує надання допомоги дітям з розумовою відсталістю у галузі корекційної освіти; закордонні, державні та авторські інноваційні програми, моделі та технології розвитку, виховання і навчання розумово відсталих дошкільників; методологічні, теоретичні, практичні, методичні, технологічні напрацювання багатьох досліджень щодо підготовки даної категорії дітей до навчальної діяльності за умов включення їх у різні види діяльності, психолог-педагогічні навчально-виховні та корекційно-розвивальні заняття, однак нормативно-правових документів та програм, які б забезпечували: чітке регулювання діяльності усіх типів дошкільних закладів та відповідних груп, що на сучасному етапі розвитку спеціальної дошкільної освіти, враховували б законодавчі основи поєднання спеціального, інтегрованого та інклюзивного навчання, давали чіткий розподіл діяльності спеціалістів у відповідних закладів; обґрунтовано розкривали сутність, зміст, педагогічне забезпечення процесу підготовки даної категорії дітей до навчання у школі за умови корекції у них інтелектуальних порушень, не розроблено. Саме це і потребує подальшого вивчення та розробки як у теоретичному, так і практичному планах.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений в 6-ти т. – Основы дефектологии / под. ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика, 1983. – Т. 5. – 368 с.
2. Гаврилушкина О. П., Соколова Н. Д. Рекомендации к организации воспитательно-образовательной работы в дошкольном учреждении для детей с нарушениями интеллекта // Дефектология. – 1979. – №3. – С. 83-86.
3. Дегтяренко Т. М., Вавіна Л. С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008. – 302 с.
4. Катаева А. А., Стребелева Е. А. Дошкольная олигофренопедагогика: Учебник для студентов педагогических вузов. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1998. – 208 с.
5. Концепция специального обучения и воспитания детей с нарушениями умственного и физического развития// Дефектология. – 1989. – №2 . – С. 3-23.
6. Подготовка к школе детей с задержкой психического развития. Книга 2. / под общей редакцией С. Г. Шевченко. – М.: Школьная пресса, 2005. – 112 с.
7. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. – К.: “МП Леся”, 2010. – 779 с.

The article shows the position to study psychological and educational foundations of training mentally retarded children at school, in particular drawing attention to the theoretical and methodological aspects of this problem.

Keywords: mentally retarded children, preparation for school education, psychological foundations, educational foundations

Отримано 30.05. 2011 р.